

Decentralisering av körkortsärenden

Vid symposiet om lämplighetsprövning av motorfordonsförare vid den medicinska riksstämman i december 1967 hävdades från flera håll att den administrativa behandlingen av vissa körkortsärenden behöver decentraliseras — från en generell behandling i Socialstyrelsen till fler avgöranden på länsplanet. Därmed skulle dessa ärenden kunna klaras av snabbare och med en mer nyanserad bedömning.

Dessa synpunkter ledde till en motion i vårriksdagen 1968 av förste vice talmannen i första kammaren dr Bertil von Friesen om decentralisering av vissa körkortsärenden. Efter sedvanlig remissbehandling och på hemställan av tredje lagutskottet avslog riksdagen motionen.

(Frågan tas också upp i ledaren i detta nummer av SMT)

Vid den medicinska riksstämmans symposium om lämplighetsprövning av motorfordonsförare i december 1967 var samtliga deltagande experter eniga om att någon form av decentralisering av den administrativa behandlingen av vissa socialmedicinskt problematiska körkortsärenden syntes motiverad. Detta skulle rimligen medföra en snabbare behandling av många ärenden med åtföljande sociala och humanitära fördelar för de körkortssökande. Det skulle också kunna ge möjlighet till en mer nyanserad och allsidig bedömning — genom bättre möjlighet till personlig undersökning, bättre kännedom om olika intygsskrivande instanser, om de lokala trafikförhållandena och andra sociala förhållanden etc. Mot denna bakgrund framfördes tanken på att — för bedömning av körkortskompetensen i ovan nämnda fall — tillsätta länskommittéer av en typ som redan finns på flera håll utomlands.

De kunde bestå av en grupp av sakkunniga efter ungefär samma princip som pensionsdelegatio-

nerna, nämligen en psykiater, en neurolog, en ögonläkare. Sammansättningen kan naturligtvis diskuteras men gruppen skulle rapportera till länsläkaren och länsstyrelsen, där det slutliga beslutet fattas. Socialstyrelsen (medicinalstyrelsen) skulle kvarstå som besvärinstans.

Ett enigt symposium

Hovrättsassessor C-J Cosmo: Om Medicinalstyrelsen (=socialstyrelsen) skulle kopplas bort från alla dessa frågor är en lagstiftningsfråga. Det kan alltså inte Medicinalstyrelsen göra själv genom någon form av delegering då lagen förutsätter att Medicinalstyrelsen har ansvaret.

Ur allmänhetens synpunkt skulle det väl snarast innebära enbart fördelar om man kunde få ner beslutanderätten på t. ex. länsplanet. Det skulle ju bland annat gå fortare om en nämnd eller länsläkaren vore den beslutande. Dessutom brukar jurister räkna med att om man har flera instanser så höjs säkerheten. För närvarande har

tycka att det vore stimulerande att få träna och pröva sig själva och jag tror det skulle vara ett mycket trevligt led i arbetsterapien också. Där kan man också säkert få ett ganska gott grepp om deras unika svårigheter, söka eliminera dessa och sedan överföra dem till en intern körskola. Sedan vill jag kraftigt stryka under att vi trafikpsykolo-

ger gärna vill se det här med körkortsindragning och dylika åtgärder, inte som en enbart negativ bestraffande sak ur individens synpunkt utan individen skall med olika åtgärder bringas att fatta det i positiv mening. Detta medför i sin tur att rehabiliteringsaspekten måste skjutas i förgrunden.

vi i praktiken bara en instans, nämligen Medicinalstyrelsen. Inom andra områden försöker vi se till att det finns någon att klaga hos. För övrigt har vi ju redan på det här området en del lämplighetsprövningar på länsplanet, genom bilinspektören, polisen osv. och att samordna de olika prövningarna skulle väl enbart innebära fördelar.

Laborator Gunnar Lundquist: Ifråga om decentralisering finns redan en modell att följa, nämligen utskrivningsnämnderna vid lasaretten för psykiatrisk sjukvård. Där avgörs utskrivning av vissa patienter lokalt, men besvärsmålet kvarstår hos Medicinalstyrelsen eller rättare sagt hos psykiatriska nämnden.

Länsstyrelserna har ju redan sina körkortsavdelningar och sitt samarbete med länsläkaren och denne bör det stå fritt att med sig adjungera den sakkunskap som han anser behövlig för beslut i sådana här ärenden. Fortfarande kan den som inte är nöjd med beslutet överklaga hos Kungl. Maj:t som då remitterar ärendet till Medicinalstyrelsen.

Dr Gunnel Mellbin: Om en sådan decentralisering kan leda till ökad snabbhet i proceduren med körkortsindragning och möjlighet att återfå körkort förefaller reformen synnerligen angelägen. Som psykiater får man lätt dåligt samvete om man underlåter att anmäla sådana som kanske borde få sina körkort indragna. Det underlåter man ofta därför att man vet att den stackars patienten sedan han har blivit frisk får ett sådant långvarigt besvär med att få körkortet tillbaka.

Talman von Friesens motion

I anslutning till ovanstående symposiums enhälliga ståndpunktstagande motionerade förste vice talmannen i första kammaren dr Bertil von Friesen i ärendet. Ur hans motion kan citeras:

För en bilförare blir förlusten av körkortet den måhända allvarligaste påföljden av en trafikolycka, där han varit inblandad, vida allvarligare än det ådömda straffet. Rör det sig om så relativt svårbedömda ting som från det normala avvikande psykiska särdrag, blir svårigheten att återfå körkortet ytterst stor. För exempelvis en yrkeschaufför kan en

sådan påföljd bli nära nog katastrofal. Kunde man få ner beslutanderätten från medicinalstyrelsen (socialstyrelsen) till en på länsplanet fungerande nämnd, skulle mycket vara vunnet. Såväl den vid det berörda samtalet närvarande juristen som de tre medicinska experterna var helt eniga om att en sådan bedömning skulle leda till snabbare resultat utan att rättssäkerheten äventyras. Man kunde ju alltid ha medicinalstyrelsen som besvärinstans, vilket skulle leda till en tillräcklig likformighet i bedömningen av dessa ärenden.

Genom en decentralisering vinnes kanske också att man inte bara bedömer fallen efter tillgängliga handlingar; man kan också personligen nå sökanden och pröva hans körskicklighet. Att en person som för några år sedan på grund av psykisk sjukdom berövades sitt körkort bör kunna ha tillfrisknat eller ha så obetydliga restsymtom kvar att han väl kan betros uppgiften att köra bil är uppenbart. Många f. d. psykiskt sjuka är åtskilligt försiktigare och varsammare än många av de ungdomliga och friska bilförare som rusar fram på våra vägar.

Jag hemställer därför,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt utredning i syfte att decentralisera behandlingen av vissa körkortsärenden.

Efter ovannämnda motion sändes ärendet på sedvanlig remiss till olika berörda samhällsorgan:

Socialstyrelsens utlåtanden

Inom socialstyrelsen yttrade sig Rättsläkarrådets dels rättspsykiatriska och dels allmänmedicinska sektion. Den rättspsykiatriska sektionen yttrade:

Enligt sektionens erfarenhet förekommer en stor del körkortsärenden vilka borde ha kunnat avgöras på länsplanet men vilka tydligen p. g. a. brist på psykiatrisk sakkunskap vid ärendenas handläggning remitterats till socialstyrelsen. För att förenkla körkortsbedömningarna skulle säkert mycket vara vunnet om psykiatrisk sakkunnig på lämpligt sätt knöts till länsstyrelsen. Formen för hans medverkan synes böra bli föremål för särskilda överväganden. Sålunda kan tänkas ett förfarande där länsläkaren och psykiatern deltaga vid handläggningen av vissa körkortsärenden.

Därest länsstyrelsen vill till sig knyta psykiatrisk sakkunskap är sektionen beredd att medverka vid en eventuell omarbetning av gällande anvisningar och upplysningar i hithörande körkortsärenden för att underlätta dessas handläggning på det lokala planet.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får sektionen tillstyrka att förutsättningarna för en ökad decentralisering av körkortsfrågor att omfatta även psykiska funktionsrubbnings blir föremål för utredning.

Den allmänmedicinska sektionen hade en annan syn på saken:

För närvarande finns möjlighet för länsstyrelse att besluta i ärende rörande körkort i vissa fall där även icke helt normala förhållanden föreligger. Sådana körkortsärenden handläggs för närvarande i ett stort antal fall av vissa länsstyrelser. Dock är praxis något olika i det att en del länsstyrelser överlämnar ärenden för handläggning i socialstyrelsens rättsläkarråd, även där beslut enligt styrelsens anvisningar skulle kunna meddelas på det regionala planet. Länsstyrelserna kommer emellertid att erinras om angelägenheten av att de i all den omfattning cirkuläret medger meddelar beslut i körkortsärenden.

Sektionen förutsätter att länsläkaren i alla fall där så erfordras höres innan länsstyrelsen beslutar i körkortsärende. Medel finns disponibla för länsläkare att i speciella fall anlita expert för bedömning av viss medicinsk fråga.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, synes motionen icke böra föranleda någon åtgärd.

Andra utlåtanden

Trafiksäkerhetsverket hänvisade i sitt remissyttande till Medicinalstyrelsens cirkulär nr 30 1965, där en viss delegeringsrätt finns. I den mån Socialstyrelsen kan meddela länsstyrelserna sina villkor i sådana fall som motionären avsåg avböjde verket lagändring. Dessutom hänvisade verket till pågående utredning om centralt körkortsregister och fann det därför inte påkallat med någon utredning för närvarande.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län hade icke intrycket att Medicinalstyrelsen som remissinstans i oskälighet fördröjt körkortsärendenas handläggning och fann det orealistiskt att tro att en nämnd av experter på länsplanet skulle vara i stånd till en snabbare handläggning.

Såväl denna länsstyrelse som länsstyrelsen i Malmöhus län fann att de av motionen berörda fallen var så fåtaliga att det knappast berättigade någon centralisering (det gällde 100 fall av 14 000

körkortsärenden). Men länsläkarorganisationen i Malmö hade i sitt svar till länsstyrelsen dock sagt sig vara "ense med motionären om att det är önskvärt att körkortsfallen behandlas så snabbt som möjligt för att därigenom hindra eller mildra en människas psykiska lidanden och ekonomiska avbräck".

Länsstyrelsen i Stockholms län:

Möjligen torde även böra övervägas att uppmjuka den nuvarande ordningen, enligt vilken länsstyrelsen i regel är bunden av den medicinska remissmyndighetens — socialstyrelsens — uppfattning. Med sådan åtgärd bör måhända dock anstå i avbidan på prövningen av det nyligen framlagda förslaget att nämndemän obligatoriskt skall medverka i länsstyrelserna vid handläggningen av ärenden av väsentlig betydelse för den enskilde i personligt eller ekonomiskt avseende.

Utskottets avslag

Tredje lagutskottets utlåtande blev följande:

Givetvis är det också enligt utskottets mening önskvärt att berörda ärenden handläggs utan onödigt dröjsmål och att personlig kontakt kan etableras med sökanden där så erfordras. Remissmaterialet tyder emellertid inte på att socialstyrelsens medverkan är ägnad att i oskälighet grad fördröja ärendenas handläggning. Inte heller torde det enligt utskottets mening kunna antagas att handläggningstiden skulle förkortas i någon nämnvärd mån, därest beslutsfunktionen i enlighet med motionärens förslag skulle utövas av en för varje län särskilt inrättad nämnd av experter. Mot inrättande av ett sådant organ talar också det förhållandevis ringa antalet ärenden av ifrågasatt slag. Särskilt beträffande mer svårbedömda och kontroversiella fall torde det även vara av värde att prövningen sker inom en central myndighet.

Som framgår av redogörelsen ovan kan redan nu en betydande del av ifrågasatt ärenden bedömas på länsplanet. Sålunda har socialstyrelsen i de körkortsärenden, där sökanden lider av lyte avseende hållnings- och rörelseorganens funktioner, dövhet eller hörselnedsättning, diabetes, vissa njursjukdomar eller epilepsi, generellt medgivit länsstyrelserna att under särskilt angivna förutsättningar utfärda körkort utan att inhämta yttrande från styrelsen. Något författningsmässigt hinder för socialstyrelsen att utsträcka denna delegation till att även gälla sådana ärenden som motionen främst synes avse, nämligen de med psykiatriska komplikationer, anser utskottet — i motsats till motionären — inte föreligga.